

Türk xalqlarının mədəniyyətlərinin inteqrasiyasında TÜRKSÖY-un rolu

1993-cü il iyulun 12-də Qazaxıstanın Almatı şəhərində TÜRKSÖY-un yaradılması haqqında Azərbaycan, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Özbəkistan, Türkmənistan və Türkiyənin mədəniyyət nazirləri tərəfindən protokol imzalandı.

Belə bir təşkilatın yaradılmasının zərurəti ondan irəli gəlirdi ki, təşkilatçı ölkələrin dilləri, xalqları, mədəniyyətləri bir-birinə çox yaxındır. TÜRKSÖY-un yaradılmasında əsas olaraq mənşə və dil ümumiliyi prinsipinə üstünlük verilib. Yəni təşkilat dil birliyi üzərində qurulub. TÜRKSÖY-un əsas üzvləri Azərbaycan, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Özbəkistan, Türkiyə və Türkmənistandır. Qalan 8 üzv isə (Rusiya Federasiyasına daxil olan Altay, Başqırdıstan, Xakas, Saxa-Yakut, Tuva və Tatarıstan respublikaları, Qaqauz Muxtar Vilayəti (Moldova) və Şimali Kipr Türk Respublikası) təşkilatın işində əsasən, müşahidəçi qismində iştirak edirlər. Amma təşkilatda hər bir üzv bərabər hüquqa malikdir.

Təşkilatın fəaliyyət dairəsi çox genişdir. Sibirdən Balkanlara qədər olan coğrafiyadakı orta mədəniyyətimiz bütün rəngləri ilə dünyada təmsil və təbliğ edilir. Bu illər ərzində rəssamlar, yazıçılar, şairlər, heykəltəraşlar, fotoqraflar, teatr və kino sənətciləri, incəsənət nümayəndələri TÜRKSÖY-un tədbirlərində bir-biri ilə tanış olur, əlaqələr qururlar.

2012-ci il "Mırzə Fətəli Axundzadə ili" və 2017-ci il "Molla Pənah Vaqif ili" elan olunmuşdur. 2012-ci ildən etibarən türk dünyasının qədim tarixi şəhərləri türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı elan edilir. Bu tədbirlər vasitəsilə dahi şəxsiyyətlərimiz və mədəniyyət paytaxtlarımız həm qardaş xalqlarımız arasında, həm də dünyada daha geniş tanınırlar. 2016-cı ildə TÜRKSÖY Daimi Şurasının qərarı ilə Şəki şəhəri türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı elan olundu. Tarixi İpək yolu üzərində yerləşən və zəngin

mədəniyyətin canlı şahidi olan Şəkinin mədəniyyət paytaxtı elan edilməsi "Multi-kulturalizm ili"nə gözəl töhfə idi.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2017-ci il 17 oktyabr tarixli sərəncamı ilə Azərbaycan mədəniyyətinin görkəmli nümayəndəsi, böyük bəstəkar, tanınmış alim-pedaqoq və ictimai xadim, SSRİ Xalq artisti, Sosialist Əməyi Qəhrəmanı, SSRİ və Azərbaycan Dövlət mükafatları laureatı, akademik Qara Qarayevin anadan olmasının 100 illik yubileyi qeyd olundu. TÜRKSÖY-un qərarı ilə 2018-ci il "Qara Qarayev ili" elan edildi. Bu çərçivədə böyük işlər görüldü. 2018-ci il fevralın 14-də Ankarada, TÜRKSÖY-un iqamətgahında "Qara Qarayev ili"nin açılış mərasimi keçirildi.

"Qara Qarayev ili" çərçivəsində 2018-ci il ərzində TÜRKSÖY-a daxil olan Qazaxıstan, Qırğızıstan, Özbəkistan, Türkmənistan və digər türkdilli ölkələrdə də görkəmli sənətkarın yubileyi ilə bağlı silsilə tədbirlər təşkil olundu.

Təşkilat türk mədəniyyətini, ədəbiyyatını, incəsənətini tanımaq məqsədilə möhtəşəm işlər görür, 1994-cü ildən başlayaraq zəngin ümumtürk mədəniyyətinin təbliği və dünyada tanınması istiqamətində mühüm layihələrə imza atır.

Türkçülük ideyası beş orta abidəməzdə - Orxon yazılarında, "Kitabi-Dədə Qorqud"da, "Divani-lügət-it-türk"də, Yusif Balasaqunlunun "Qutadqu-bilik" poemasında, Xoca Əhməd Yasəvinin hikmətlərində öz əksini tapmışdır.

TÜRKSÖY türk xalqlarının qardaşlığını, dil birliyini, orta mədəniyyətini gələcək nəsillərə çatdırmaq üçün önəmli

bir missiya daşıyır. TÜRKSÖY türkdilli xalqlar arasında güclü bağlar qurur. Böyük şəxsiyyət olan İsmayıl bəy Qaspralının "Dildə, fikirdə, işdə birlik" ideyası bu gün türk dünyasının UNESCO-su hesab edilən TÜRKSÖY tərəfindən inamla həyata keçirilir.

Ədəbiyyat, sənət, mədəniyyət sahələrində bir çox dəyərli işlərə imza atan, tarixdə iz buraxan böyük şəxsiyyətlərin əsərlərinin təbliğ olunmasında, mədəniyyətimizin zənginləşməsində, yalnız türk coğrafiyasında deyil, bütün dünyada tanınmasında, dostluq və qardaşlıq bağlarının qurulmasında TÜRKSÖY-un əvəzsiz xidmətləri var.

Tarixi İpək yolu üzərində yerləşən Azərbaycan müxtəlif sivilizasiyaların qovuşduğu məkan olaraq əsrlər boyu milli-mədəni rəngarənglik mühitinin formalaşdığı, ayrı-ayrı millətlərin və konfessiyaların nümayəndələrinin sülh, əmin-amanlıq, qarşılıqlı anlaşma və dialoq şəraitində yaşadığı diyar kimi tanınıb. Azərbaycan həm türk, həm də İslam mədəniyyətinə əvəzsiz töhfələr verən bir ölkədir. "İslam Həmrəyliyi ili", Bakı Beynəlxalq Kitab Sərgi Yarmarkası TÜRKSÖY-un iştirakı və dəstəyi ilə yüksək səviyyədə keçirilmişdir. "Dünya dillərində Molla Pənah Vaqif şeirləri" adlı kitab nəşr olunmuşdur. Vaqifin şeirləri Azərbaycan, qazax, qırğız, özbək, türk, türkmən, başqırd, tatar, ingilis, italyan, rus və Ukrayna dillərində nəfis şəkildə nəşr olunub. Bu kitablar XVIII əsrin böyük şairi, filosofu və dövlət adamı Vaqifin xatirəsinə ən yaxşı hədiyyədir. Dahi

bəstəkarımız Üzeyir bəy Hacıbəylinin "Koroğlu" operasını qeyd etmək olar. TÜRKSÖY hər il Türkiyədə Novruz şənlikləri keçirir.

"Dədə Qorqud"un 1300 illik, "Manas"ın 1000 illik, böyük tarixi şəxsiyyət Əmir Teymurun 660 illik, Məhəmməd Füzulinin 500 illik, Qazax şairi, filosofu Abayın 150 illik yubiley tədbirləri TÜRKSÖY çərçivəsində həyata keçirilən layihələrdəndir. 2018-ci ildə Xalq yazıçısı, görkəmli ictimai xadim, Yazıçılar Birliyinin sədri Anar Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti Təşkilatının (TÜRKSÖY) "Şəraf" medalı ilə təltif olunmuşdur.

2017-ci il dekabrın 7-də Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti Təşkilatı (TÜRKSÖY) kafedrası açılmışdır. Bu kafedranın açılması türk dünyasının həmrəyliyi, birliyi, eləcə də türk ədəbiyyatının, tarixinin, mədəniyyətinin elmi tədqiqi və təbliği istiqamətində mühüm əhəmiyyət daşıyır. Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti Təşkilatının baş katibi, professor Düsen Kaseinov, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin rektoru ADPU-da TÜRKSÖY kafedrasının açılmasını bu istiqamətdə atılan vacib addımlardan biri adlandırılmışlar.

Bu beynəlxalq təşkilatla ölkəmizin mədəni əlaqələrinin genişlənməsi mədəniyyətimizin türkdilli ölkələrə inteqrasiyasında əhəmiyyətli rol oynayır.

Hazırladı:
M.MÜKƏRRƏMOĞLU,
"Xalq qəzeti"